

NÄRINGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE

Sjöfartspolitiskt program för Åland

1998-99

nr 4

M nr 1

SAMMANFATTNING

Landskapsstyrelsens meddelande

Landskapsstyrelsen har överlämnat sitt sjöfartspolitiska program för Åland i form av ett meddelande till lagtinget. I meddelandet beskriver landskapsstyrelsen sjöfartens historia på Åland samt ger en redogörelse för dagsläget inom sjöfartsnäringen. Vidare redogör landskapsstyrelsen för den åländska sjöfartens framtidsutsikter och ger förslag till åtgärder för att utveckla sjöfartsnäringen. Landskapsstyrelsen har bl.a. för avsikt att omedelbart inleda förhandlingar med riksmyndigheterna om behörighetsöverföring inom områdena beskattning, arbetsrättslig lagstiftning, investeringsstöd och omstruktureringsstöd. Därtill avser landskapsstyrelsen att utarbeta ett förslag till ett åländskt skeppsregister.

Utskottets förslag

Under utskottsbehandlingen har framkommit att utskottets uppfattning om vilka åtgärder landskapsstyrelsen omedelbart bör vidta inte till alla delar sammanfaller med landskapsstyrelsens. I betänkandet föreslår utskottet därför att utredningar bör föregå vidare åtgärder.

Utskottet föreslår att lagtinget antecknar sig landskapsstyrelsens meddelande till kännedom och att betänkandets motiveringar bringas till landskapsstyrelsens kännedom.

UTSKOTTETS SYNPUNKTER

Allmänt

I meddelandet konstaterar landskapsstyrelsen att möjligheterna att driva en aktiv sjöfartspolitik är begränsade, samtidigt som sjöfarten som näring såväl historiskt som ekonomiskt sett har en mycket stor betydelse för Åland. Ett stort kunnande om sjöfart har byggts upp i landskapet, vilket har lett till att den åländska sjöfarten blivit känd också internationellt. EU-anslutningen och EU:s förändrade syn på sjöfartspolitiken ger dock efterhand en ny konkurrenssituation för den åländska sjöfarten. Åtgärder behövs därför för att skapa ett större handlingsutrymme för att driva en aktiv sjöfartspolitik som är anpassad till åländska förhållanden.

Landskapsstyrelsens sjöfartspolitiska program för Åland är ett mycket omfattande och komplext program som består av flera separata delområden. Till den del programmet rör

områden där landskapet har lagstiftningsbehörighet omfattar utskottet i princip landskapsstyrelsens program. Vad beträffar den del av programmet som behandlar behörighetsöverföringar av beskattning, arbetsrätt och skeppsregister anser utskottet att det inte i nuläget är möjligt att ta ställning till förslagen. Enligt utskottet bör nationella lösningar för rederinäringen sökas i första hand. Den nya regeringens inställning till hur landets sjöfartspolitik skall utformas är därför mycket väsentlig.

Utskottet har under beredningen inbegärt och erhållit ett utlåtande från finansutskottet beträffande de frågor i meddelandet som berör finansutskottets ansvarsområde. Näringsutskottet omfattar de synpunkter som framförs i finansutskottets utlåtande.

Behörighetsöverföringar

Utskottet anser att förhandlingar inte bör inledas med statsmakten om behörighetsöverföringar förrän tillräckliga utredningar om de olika alternativens ekonomiska konsekvenser föreligger. Till beslutsunderlaget hör således även en utredning om storleken på det inkomstbortfall som kommunerna och landskapet skulle drabbas av om de åländska redarna skulle flagga ut sina fartyg. Utskottet ser med oro på de följder som en utflaggning av de åländska fartygen kan medföra, men konstaterar samtidigt att de förslag till lösningar som presenteras i programmet också innebär ett stort ekonomiskt avbräck för kommunerna och landskapet. För att de åtgärder som landskapsstyrelsen föreslår skall vara motiverade måste de relativt sett medföra ekonomisk nytta för landskapet som helhet.

Behörighetsöverföring i fråga om delar av arbetsrätten

Enligt meddelandet avser landskapsstyrelsen att omedelbart inleda en dialog med statsmakten om ett övertagande av lagstiftningsbehörigheten i fråga om arbetsrättslig lagstiftning. Det framgår inte om avsikten är att överta lagstiftningsbehörigheten i fråga om delar av arbetsavtalsrätten eller hela rättsområdet. Utskottet har erfarit att en behörighetsöverföring av sjöarbetsrätten är av mindre betydelse för rederierna vad gäller konkurrensförhållandena. Sjöarbetsrätten styrs till stor del av internationella överenskommelser. Utskottet anser att konsekvenserna av ett övertagande av behörigheten bör utredas innan förhandlingar med staten inleds. Av denna anledning kan utskottet inte ta ställning till en överföring av lagstiftningsbehörigheten i fråga om arbetsrätten.

Rederi- och sjömansbeskattningen

Utskottet konstaterar att Finland sedan efterkrigstiden har stött rederinäringen genom förmånliga rederi- och sjömansbeskattningsregler. Sjöfartens skattelättnader har under de senaste decennierna avlyfts efterhand, samtidigt som den internationella konkurrensen skärpts inom sjöfarten. Utvecklingen leder till att de finländska fartygen får allt svårare

att konkurrera om frakterna. Det finns därför en uppenbar risk för att de finländska rederierna flaggar ut sina fartyg till bl.a. Tyskland och Holland. Utskottet har erfarit att en ytterligare utflaggning av åländska fartyg kan bli aktuell inom en snar framtid om inte verksamhetsförutsättningarna förbättras i Finland.

Utskottet har erfarit att passagerarfartygsrederierna och småtonnagerederierna, på grund av de vitt skilda verksamhetsförutsättningarna, inte är eniga om vilka åtgärder som bör prioriteras beträffande beskattningen av rederierna och de ombordanställda. Från småtonnagerederiernas sida har framförts att en revidering av sjömansbeskattningen bör prioriteras i första hand. Eftersom dessa rederier i regel inte genererar stora vinster är införandet av en s.k. tonnageskatt och reserveringsmöjligheter av mindre betydelse för dem. Från passagerarrederiernas sida har däremot framförts att landskapsstyrelsen i första hand bör arbeta för införandet av reserveringsmöjligheter samt en tonnageskatt. Enighet tycks dock råda om att både rederi- och sjömansbeskattningen måste EU-anpassas efter hand för att trygga den åländska rederinäringens konkurrenskraft i ett längre perspektiv. Utskottet anser i likhet med finansutskottet att landskapsstyrelsen kan arbeta för skilda lösningar för de olika verksamhetsgrenarna inom rederinäringen. Sjöfartsnäringens samhällsberoende bör dock såvitt möjligt begränsas.

Ett nytt skeppsregister på Åland

Under utskottsbehandlingen har utskottet fått ta del av det pågående utredningsarbetet beträffande ett åländskt skeppsregister. Utskottet omfattar landskapsstyrelsens planer på fortsatta utredningar.

Sammanfattningsvis motsätter sig utskottet inte i princip de av landskapsstyrelsen planerade behörighetsöverföringarna men ställer sig avvaktande i väntan på ytterligare information.

Maritim profil och utbildning

Utskottet omfattar landskapsstyrelsens planer på att utveckla och stärka landskapets maritima profil. Detta kan bl.a. förverkligas genom ett åländskt sjöfartscentrum. Vidare anser näringsutskottet i likhet med finansutskottet att en högkvalitativ utbildning är väsentlig för sjöfartsnäringens utvecklande och att den utgör en förutsättning för att landskapet skall kunna utvecklas till ett sjöfartscentrum i Östersjön.

ÄRENDETS BEHANDLING

Lagtinget har den 14 december 1998 inbegärt näringsutskottets yttrande över meddelandet. Näringsutskottet har med stöd av lagtingsordningens 41 § 1 mom. inbegärt finansutskottets utlåtande om de frågor i meddelandet som berör finansutskottets

ansvarsområde.

Utskottet har i ärendet hört lantrådet Roger Jansson, landskapsstyrelseledamoten Anders Eriksson, t.f. avdelningschefen Carin Holmqvist, planeringschefen Bjarne Lindström, skattedirektören Elof Asplund, verkställande direktören Hans Ahlström vid Ålands Redarförening r.f., verkställande direktören Jarl Danielsson vid Eckerölinjen Ab och verkställande direktören Jhonny Husell vid Bror Husell Chartering Ab Ltd.

I ärendets avgörande behandling har deltagit ordföranden Tage Boman, vice ordföranden Ronald Boman samt ledamöterna Lisbeth Eriksson, Tudeer och Sjöstrand.

UTSKOTTETS FÖRSLAG

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet

att Lagtinget antecknar sig
landskapsstyrelsens meddelande nr
1/1998-99 till kännedom och
bringar betänkandets motivering till
landskapsstyrelsens kännedom.

Mariehamn den 15 april 1999

Ordförande

Tage Boman

Sekreterare

Marine Holm-Johansson

ÅLANDS LAGTING

Till näringsutskottet

från finansutskottet

Näringsutskottet har i brev av den 11 januari 1999, med stöd av lagtingsordningens 41 § 1 mom., inbegärt finansutskottets utlåtande över de frågor i landskapsstyrelsens meddelande Sjöfartspolitiskt program för Åland (M nr 1/1998-99) som berör finansutskottets ansvarsområde. Finansutskottet får i anledning härav anföra följande:

UTSKOTTETS SYNPUNKTER

Allmänt

Utskottet valt att hålla sitt yttrande på ett allmänt plan eftersom avsaknaden av ekonomiska utredningar omöjliggjort en detaljbehandling av ärendet.

Enligt det sjöfartspolitiska program som ingår i landskapsstyrelsens meddelande ter sig framtidsutsikterna för den internationella sjöfarten relativt positiva eftersom världshandeln och därmed transportbehovet förväntas växa. Vidare anges att detta på lång sikt leder till stigande fraktpriser även om priserna inom den närmaste framtiden fortsättningsvis blir pressade beroende på nuvarande överutbud på tonnage som är ett resultat av vissa europeiska länders skattesystem. Trenden inom den internationella sjöfarten är fortgående omregistrering av tonnaget till lågkostnadsregister och inom tio år beräknas ca 90 procent av världshandelstonnaget vara utflaggat. Konkurrensen från det utflaggade tonnaget blir således allt hårdare.

Av landskapsstyrelsens meddelande framgår vidare att delar av den beslutanderätt som tidigare låg på nationell nivå överfördes till den Europeiska unionen genom Finlands och Ålands medlemskap i EU. Samtidigt har det skett en påtaglig förändring av EU:s syn på sjöfartspolitiken. Den internationella konkurrensen från lågkostnadsregister utanför EU har lett till en allt snabbare anpassning av flera av medlemsländernas politik vilket i sin tur tvingat fram en ändring av unionens politik. I juni 1997 antog EU:s transportministerråd nya riktlinjer vars syfte är att förbättra EU-flottans internationella konkurrenskraft, att hindra utflaggning och därmed säkra arbetsplatser inom sektorn såväl till sjöss som till lands. Riktlinjerna ger utökade möjligheter till statligt stöd jämfört med tidigare EU-politik. Statsstöd motsvarande en reduktion av skatter och sociala avgifter för sjöfolk samt rederibesättning ända ner till noll procent godkänns.

Utskottet ser inte med tillfredsställelse på utvecklingen av unionens sjöfartspolitik. Politiken innebär en tilltagande samhällssubventionering av en näring som tidigare till stora delar klarat sig utan samhällsstöd. Den reduktion av skatter och sociala avgifter som nu tillåts inom EU överensstämmer inte med vad som generellt tillämpas i samhället. Näringslivet bör enligt utskottets mening inte göras samhällsberoende utan målet bör vara att tillförsäkra näringarna förutsättningar att stå på egna ben. Det kan inte anses eftersträvansvärt att anställda vars

skatt återbetalas av samhället ändå utnyttjar den service som bekostas av övriga skattebetalare. Dessutom konstaterar utskottet att den nya sjöfartspolitikerna inom unionen inte bara medför risk för utflaggning av fartyg utan även risk för flyttning av rederikontor. Om rederierna flyttar sina huvudkontor från landskapet försvinner arbetsplatser för högkvalificerad arbetskraft och därmed även viktig kompetens på sjöfartens område.

Sjöfarten är av mycket stor ekonomisk betydelse för Åland. Shippingsektorn står för nästan hälften av hela förädlingsvärdet inom privata sektorn och för nästan 40 procent av förädlingsvärdet inom ekonomin som helhet. Sjöfarten bör dock inte ses som en enhetlig näring eftersom den grovt taget kan delas i tre sektorer, färjsjöfarten, lastsjöfarten och småtonnagesjöfarten, med sinsemellan olika behov och verksamhetsförutsättningar. Färjtrafiken är enligt utskottets bedömning, till skillnad från lastsjöfarten och småtonnaget, inte för närvarande i behov av ytterligare subventioneringar. Utskottet framhöll redan i sitt betänkande över landskapsbudgeten för år 1999 att prioritet bör ges åt de akuta problem som främst småtonnaget är drabbat av och vill nu åter understryka vikten av en selektiv politik där de strukturella problemen inom de olika grenarna löses var för sig och där den ekonomiska nyttan för landskapet som helhet är vägledande.

Mål

I landskapsstyrelsens meddelande redogörs för landskapsstyrelsens mål i fråga om den åländska sjöfarten. Mot bakgrund av sjöfartens stora ekonomiska betydelse för landskapet delar utskottet landskapsstyrelsens uppfattning att det övergripande målet bör vara att bevara och utveckla sjöfarten som en av Ålands viktigaste basnäringar. Utskottet framhöll i budgetbetänkandet 1999 att målsättningen bör vara en fortsatt stark näring på Åland och att sjöfarten bör ses i ett helhetsperspektiv där kompetens, utbildning, säkerhetsfrågor och näringens bedrivande har en stark koppling till varandra. Tilläggas kan att det enligt utskottets mening är angeläget att åländska rederier vars tonnage blir utflaggat fortsättningsvis styrs från landskapet eftersom arbetsplatser och kompetens i annat fall på sikt försvinner från Åland.

Enligt utskottets mening kan målen konkretiseras enligt följande:

Fler arbetsplatser

Fler arbetsplatser ombord och inom den landbaserade sjöfartsanknutna näringen bör enligt landskapsstyrelsen eftersträvas.

Utskottet delar landskapsstyrelsens åsikt och vill också framhålla att eventuellt landskapsstöd till sjöfartsnäringen alltid skall syfta till att tillförsäkra befolkningen arbetsplatser och utkomstmöjligheter.

Förbättrat förädlingsvärde

Landskapsstyrelsen framhåller att målet bör vara att den BNP som genereras inom sjöfarten skall fortsätta växa men att det inte är eftersträvansvärt att förädlingsvärdet omfattar en större andel av den åländska ekonomin.

Utskottet konstaterar att samhällsekonomin blir mycket

sårbar då beroendet av en enskild näringsgren blir för starkt. Dock anser utskottet att en naturlig expansion av sjöfartsnäringen på Åland inte bör motverkas så länge den expanderande verksamheten har långsiktiga verksamhetsförutsättningar.

Diversifiering av näringslivet

Landskapsstyrelsen avser att med sjöfarten som bas underlätta för näringar med nära anknytning till sjöfarten att etablera sig på Åland och därmed utveckla landbaserad verksamhet.

Mot bakgrund av riskerna med ett ensidigt beroende av en särskild näring anser utskottet det synnerligen angeläget att landskapsstyrelsen i sin näringspolitik eftersträvar en diversifiering av det åländska näringslivet. Enligt utskottets åsikt bör de politiska ansträngningarna således inte enbart inriktas på sjöfarten eller på näringar med sjöfarten som bas utan på åtgärder som bidrar till att bredda basen för den åländska ekonomin.

Medel

Utveckla utbildningen

Landskapsstyrelsen avser att erbjuda en högkvalitativ utbildning som är internationellt efterfrågad samt att bredda utbildningsbasen till att även omfatta kvalificerad högskoleutbildning på internationell nivå inom områden som gränsar till sjöfarten.

Utskottet anser att en högkvalitativ utbildning är väsentlig för sjöfartsnäringens utvecklande och att den utgör en förutsättning för att landskapet skall kunna utvecklas till ett sjöfartscentrum i Östersjön. Utskottet noterar att lagtinget redan tidigare fattat beslut om utvecklande av sjöfartsutbildningen i landskapet.

Skatteundantagets möjligheter

Landskapsstyrelsen avser att aktivt bevaka och ta del i när beslut fattas som berör skatteundantaget så att det på bästa sätt gynnar Åland utan att missbrukas.

Utskottet konstaterar att skatteundantaget enligt Ålandsprotokollet syftar till att bevara en livskraftig åländsk ekonomi. Landskapsstyrelsens politik bör enligt utskottets mening fokuseras på de möjligheter som Ålandsprotokollet medför. Tack vare protokollet kan landskapets behov av transporter mellan i första hand Åland, Sverige och Finland tryggas till gagn för hela den åländska ekonomin.

Behörighetsöverföring

I syfte att möjliggöra beslutsfattande som bidrar till att den åländska sjöfarten erhåller en bättre internationell konkurrenskraft avser landskapsstyrelsen enligt meddelandet inleda överläggningar med riksmyndigheterna om behörighetsöverföring inom områdena beskattning och arbetsrätt.

Utskottet vill understryka att det redan i betänkandet över landskapsbudgeten för år 1999 framhölls att nationella lösningar för sjöfartens problem i första hand bör sökas.

Enligt vad som framkommit under utskottets behandling av ärendet föreligger ännu inte tillräckliga utredningar över de ekonomiska konsekvenserna av ett eventuellt övertagande av behörighet i fråga om sjöfartspolitik. Utskottet önskar åter hänvisa till budgetbetänkandet där det sades att om ett övertagande av lagstiftningsbehörighet skall kunna bli aktuellt bör en ingående utredning av särskilt de ekonomiska konsekvenserna först företas. Utskottet konstaterar att det är fråga om ett mycket komplext område som bör utredas i detalj innan åtgärder vidtas eller överenskommelser ingås.

ÄRENDETS BEREDNING

Näringsutskottet har i skrivelse av den 11 mars 1999 inbegärt finansutskottets utlåtande i ärendet.

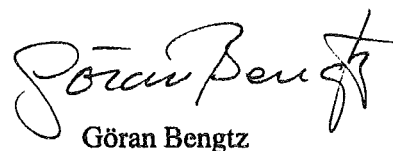
Utskottet har i ärendet hört lantrådet Roger Jansson, vice lantrådet Roger Nordlund, finanschefen Dan E. Eriksson samt t.f. näringschefen Carin Holmqvist,

Närvarande vid ärendets avgörande behandling var ordföranden Bengtz, viceordföranden Wiklöf samt ledamöterna Gustafsson, Rothberg och Sjölund.

Mariehamn den 23 mars 1999

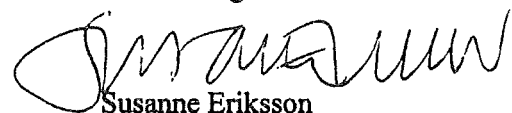
På finansutskottets vägnar

Ordförande

Göran Bengtz

Sekreterare

Susanne Eriksson